

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет музичного мистецтва та хореографії
Кафедра музикознавства та музичної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

«_____» 2023 р.

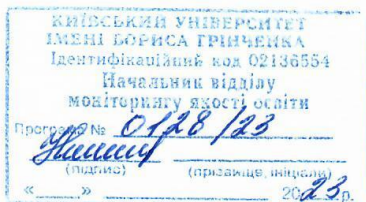
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорія та історія музичної освіти
для студентів

спеціальності 025 Музичне мистецтво

освітнього рівня другого (магістерського)

освітньої програми 025.00.01 Музичне мистецтво

Київ – 2023

Розробники:

Олексюк Ольга Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музикознавства та музичної освіти

Викладачі:

Олексюк Ольга Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музикознавства та музичної освіти

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри музикознавства та музичної освіти

Протокол від «28» серпня 2023 р. № 11

Завідувач кафедри _____ Ольга ОЛЕКСЮК

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми 025.00.01 Музичне мистецтво

____.____. 20__ р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми

(керівник проектної групи) _____ Ольга ОЛЕКСЮК

Робочу програму перевірено

____.____. 20__ р.

Заступник декана _____ Інна ТКАЧЕНКО

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Теорія та історія музичної освіти		
Вид дисципліни	вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	5/150	
Курс	1	
Семестр	2	
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	
Обсяг кредитів	5	
Обсяг годин, в тому числі:	150	
Аудиторні	40	
Модульний контроль	10	
Семестровий контроль	-	
Самостійна робота	100	
Форма семестрового контролю	залік	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: підготовка фахівців у сфері музичного мистецтва відповідно до рівня і тенденцій розвитку сучасної науки; вивчення теоретичних та історичних засад музичної освіти, осмислення практичного досвіду зарубіжних та українських учених.

Завдання курсу:

- розкрити сутність теорії та історії музичної освіти, сформулювати систему основних знань про музичну освіту;
- осмислити зміст програми у межах цілісного музично-педагогічного процесу;
- реалізувати ідею загального інтелектуального та морального розвитку особистості;
- сформувати основи гуманістичної культури особистості студентів;
- оволодіти основами теорії та історії музичної освіти, реалізуючи принципи гуманізації та естетизації у межах цілісної музично-педагогічної концепції;
- розвинути у студентів самостійність мислення і потребу в самоосвіті і саморозвитку;
- оволодіти різноманітними видами професійно-творчої діяльності.

2. Результати навчання за дисципліною

Сформувати

загальні компетентності:

ЗК 2 – здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми

ЗК 3 – здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 4 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5 – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6 – здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 7 – здатність до міжособистісної взаємодії

ЗК 9 – здатність працювати автономно.

спеціальні (фахові) компетентності:

СК 1 – здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.

СК 2 – усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.

СК 4 – здатність інтерпретувати художні образи у музикознавчій / виконавській / педагогічній діяльності.

СК 5 – здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації

СК 6 – здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

Програмні результати навчання:

РН 1 – володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності.

РН 3 – визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві

РН 4 – професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.

РН 5 – вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію

РН 6 – володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

РН 7 – володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

РН 8 – здійснювати викладання гри на інструменті/методики музичної освіти з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача

РН 10 – приймати ефективні рішення в галузі культури і мистецтва, аналізувати альтернативи та оцінювати ризики.

У разі загострення епідеміологічної ситуації, пов'язаної з COVID-19, заняття будуть проводитись в дистанційному режимі з використанням відео-конференцій на платформі Google та із використанням ЕНК «Історія та теорія музичної освіти» на платформі Moodle.

3. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:		Самостійна	МКР
		Лекції	Семинари		
Змістовий модуль 1					
«Методологічні засади теорії та історії музичної освіти»					
Тема 1. Теорія та історія музичної освіти як форма організації наукового знання та навчальна дисципліна	11	2	2	7	
Тема 2. Характеристика змісту музичної освіти	11	2	2	7	
Тема 3. Парадигмальні підходи та принципи теорії музичної освіти	11	2	2	7	
Тема 4. Закони і закономірності музичної освіти	11	2	2	7	
Тема 5. Функції музичної освіти	10	2	2	6	
Модульний контроль	6				6
Разом	60	10	10	34	6
Змістовий модуль 2					
«Концепції та системи музичної освіти XIX-XX ст.»					
Тема 6. Розвиток музичної освіти у спадщині діячів української музичної культури кінця XIX – першої половини XX століття	19	4	4	11	
Тема 7. Інтеграційні напрями музичної освіти в Європі в XX столітті.	15	2	2	11	
Тема 8. Системи музичної освіти XX століття.	26	2	2	22	
Тема 9. Концепції музичної освіти в Україні (II пол. XX - поч. XXI ст.)	26	2	2	22	
Модульний контроль	4				4
Разом	90	10	10	66	4
Загальна кількість годин	150	20	20	100	10

4. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 «Методологічні засади теорії та історії музичної освіти»

Лекція 1. Теорія та історія музичної освіти як форма організації наукового знання та навчальна дисципліна

План:

1. Мета та завдання курсу.
2. Характеристика базових понять курсу.
3. Структурні елементи теорії музичної освіти.

Мета курсу - закласти теоретичні основи діяльності вчителя музики, необхідні йому для подальшої самоосвіти та самовдосконалення педагогічної майстерності. Основними завданнями курсу є: розкрити значущість теорії та історії музичної освіти для вчителя музичного мистецтва; оволодіти знаннями про сутність теорії та історії музичної освіти, її основні категорії, поняття та закономірності; сформувати досвід творчого застосування теоретичних знань в галузі музичної освіти; сформувати професійні компетентності і досвід музично-педагогічної діяльності майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Теорія в широкому розумінні слова розглядається сучасними філософами (зокрема Л. Мікешиною) як комплекс поглядів, уявлень, ідей спрямованих на пояснення, інтерпретацію знання та пізнавальної діяльності. У методології науки теорією називають найрозвиненішу форму організації наукового знання, що дає цілісне уявлення про закономірності та суттєві зв'язки певної галузі дійсності – об'єкта даної теорії. Теорія передбачає: вихідну емпіричну основу – безліч зафіксованих у даній галузі фактів; вихідну теоретичну основу – безліч первинних припущень, постулатів, аксіом, загальних законів теорії, які в сукупності описують ідеалізований об'єкт теорії; логіку теорії – безліч допустимих у межах теорії правил логічного висновку та доведень; «корпус теорії» - сукупність виведених у теорії тверджень з їхніми доведеннями, що складають основний масив теоретичного знання.

Теорією ми називаємо вищу, найрозвиненішу форму організації наукового знання, яка дає цілісне уявлення про сутнісні зв'язки певної галузі дійсності – об'єкта даної теорії. *Теорія передбачає* вихідну основу – первинні припущення, постулати, аксіоми, загальні закони теорії, що в сукупності описують ідеалізований об'єкт.

Судячи із словників, концепція – це певний спосіб розуміння, трактування предмету, явища, процесу, погляду на предмет чи явище.

Ретельне вивчення педагогічних концепцій дає змогу назвати їх теоріями. Серед них – культурологічна теорія; теорія змісту загальної освіти; теорія розвивального навчання та ін.

Освітній процес - система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей. *Система освіти* - сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів

управління у сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними.

Під музичною освітою розуміють систему науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості засобами музичного мистецтва.

Теорія музичної освіти розглядає такі аспекти: положення і закономірності, що розкривають можливості мистецтва і педагогіки в музичному вихованні, навчанні і розвитку учнів; уявлення про учня як суб'єкта музичної освіти; пріоритетні професійні якості особистості вчителя музичного мистецтва; цілісна модель компонентів музичної освіти; сутність, види і особливості професійної діяльності вчителя музичного мистецтва.

Література основна: 4, 5, 10, 11

Література додаткова: 5, 9.

Лекція 2. Характеристика змісту музичної освіти

План:

1. Зміст музичної освіти як педагогічної категорії.
2. Методологічна основа модернізації змісту сучасної мистецької освіти.
3. Принципи музичної освіти.

Зміст музичної освіти як педагогічної категорії та складової системи освіти є своєрідною моделлю формування музичної культури особистості засобами різних видів музичного мистецтва в освітніх закладах. Він є адаптованою системою компетентностей, форм і засобів музичної діяльності. В основу покладено музично-педагогічні технології, оволодіння якими забезпечує світоглядний, інтелектуальний, естетичний, етичний, емоційно-ціннісний та музично-творчий розвиток особистості.

Зміст музичної освіти визначається Державним стандартом та навчальними планами. Методологічною основою модернізації змісту сучасної мистецької освіти, до якої входить музична освіта, стали загальнолюдські й національні цінності, гуманістичне ставлення до надбань світової культури, виховання особистісних якостей, гуманітаризація змісту навчання, наступність у засвоєнні змісту навчального матеріалу між початковою й основною школою та основною і старшою школою, виховання на засадах поліхудожнього підходу та фундаменталізації музично-освітньої системи.

Зміст музичної освіти ґрунтується на принципах: єдності національного та загальнолюдського; взаємодії компонентів соціального досвіду; неперервності й наступності; варіативності; поліхудожності; науковості, цілісності, тематизму, систематичності й послідовності, доступності, міцності, свідомості й активності, наочності, зв'язку навчання з практичною діяльністю.

Література основна: 4, 5, 10, 11

Література додаткова: 5, 9.

Лекція 3. Парадигмальні підходи та принципи теорії музичної освіти

План:

1. Сучасні парадигмальні підходи в теорії музичної освіти.
2. Характеристика принципів теорії музичної освіти.

Аксіологічний підхід – полягає у залученні вчителя до методологічних, теоретичних і прикладних знань про цінності, про їх природу, механізми розвитку та способи функціонування, а також про професійно-педагогічні цінності, що характеризують професійне становлення і самовдосконалення особистості сучасного вчителя.

Особистісно орієнтований, суб'єкт-суб'єктний підхід передбачає, з одного боку, орієнтацію освітнього процесу на загальну мету – розвиток особистості, а з іншого, – шлях реалізації цієї мети – суб'єкт-суб'єктна (реципрокна, гармонійна) взаємодія всіх учасників освітнього процесу.

Герменевтичний підхід передбачає побудову діяльності педагога не стільки на основі його знань про особистість, скільки на здатності зрозуміти ("прочитати") внутрішню логічну зв'язність, організованість явищ її життя. При цьому інформація розглядається педагогом не як завершальний матеріал, а як такий, що постійно розвивається, який щоразу створюється, не відтворюється за раз і назавжди заданим еталоном (С.У. Гончаренко).

Антропологічний підхід – базується на рефлексивній тенденції до аналізу педагогічної дійсності через призму комплексу людинознавчих дисциплін. Він знаменує собою переорієнтацію педагогічної парадигми від знанневих орієнтирів освіти на людиномірні цінності освітнього процесу.

Синергетичний підхід дозволяє виявити компоненти та системотвірні і функціональні зв'язки педагогічних систем, процесів та аналізувати здатність учасників освітнього процесу до самоорганізації, активного творчого конструювання своєї багатоваріантної діяльності; методологія синергетики передбачає розгляд цілісності структури особистості суб'єктів навчально-виховної діяльності як сукупності стійких властивостей і змінних ситуацій особистісно-професійного розвитку.

Культурологічний підхід визначається сукупністю методологічних прийомів, які забезпечують аналіз будь-якої сфери соціального і психологічного життя, зокрема сфери освіти і педагогіки, через призму системоутворювальних культурологічних понять ("культура", "культурні зразки", "норми", "цінності", "побут", "спосіб життя", "культурна діяльність", "полікультурність", "транскультурність", "інтеркультурність" та ін.). Загалом, метою культурологічної освіти стає людина культури, змістом – культура як середовище, а культуротворчість – спосіб розвитку людини в культурі.

Спираючись на тенденції розвитку суспільства, цінності, цілі та закономірності розвитку особистості, вимоги до системи вищої мистецької освіти в умовах інноваційного оновлення, інтеграції та глобалізації, до найбільш загальних, соціокультурних *принципів* керування ми відносимо: принцип наступності / еволюційності розвитку системи вищої мистецької освіти; принцип культуровідповідності у вищій мистецькій освіті; принцип урахування взаємозв'язку, взаємодії лінійності і нелінійності в розвитку, коли траєкторія лінійного розвитку коригується багаторівневими інноваційними процесами; принцип підвищення ролі системно-наукового, концептуального знання у всіх видах людської діяльності;

принцип випереджальної орієнтації на трансдисциплінарний синтез у мистецькій освіті; принцип онтологічного плюралізму, спрямованого на формування різних типів мислення.

Література основна: 4, 5, 9, 10, 11

Література додаткова: 5, 6, 9.

Лекція 4. Закони і закономірності музичної освіти

План:

1. Закони і закономірності музичної освіти.
2. Припущення, постулати і аксіоми в теорії музичної освіти.

Закон втілює об'єктивне, всезагальне, усталене відношення між явищами і процесами. В основі класифікації законів нами використовується життєвий досвід особистості, який ґрунтується на системі відношень: об'єктивна реальність, педагог, попередній досвід учня та особистість учня. Виходячи з цього, вибудовуються такі закони: *закон трансляції культури*: людина в процесі мистецької освіти оволодіває культурою людства; *закон соціалізації*: тільки в спілкуванні з іншими людьми індивід набуває свою духовну сутність; *закон наступності*: в зоні найближчого розвитку особистості знаходиться той новий життєвий досвід, який логічно підготовлений його попередньою освітньою діяльністю; *закон самовизначення*: в процесі освіти визначальну роль відіграє самовизначення особистості.

До *закономірностей*, які лежать в основі музично-освітнього процесу відносяться дидактичні й виховні, психологічні та музикознавчі, а саме:

- Музика може виконати свою естетичну, пізнавальну і виховну роль лише тоді, коли діти навчаються по-справжньому чути її і міркувати над нею.
- Змістовність пізнання художнього світу твору залежить від духовного багатства особистості, її художнього досвіду.
- Якщо музичний твір не приносить учневі художньої насолоди, він не виявить естетичного впливу на його духовний світ.
- Мета музичної освіти визначає зміст і методи роботи.
- Ефективність музичного навчання залежить від ставлення до учня як до основної ланки педагогічного процесу.
- Сприятливий і доброзичливий психологічний клімат у класі поглиблює колективне сприймання і виконання музики.
- Педагогічний вплив учителя залежить від уміння зацікавити дітей музикою, обрати доцільну форму спілкування.

Постулати та аксіоми - вихідні, незалежні, несуперечні і повні твердження або положення наукових теорій, що при аксіоматичній або дедуктивній побудові теорій приймаються за істинні, і з яких виводяться, за прийнятими у них правилами виводу, всі інші положення (основні абстракції). Істинність аксіом і постулатів доводиться не в рамках даних теорій, а в інших теоріях.

Гіпотеза — це припущення, яке перевіряють експериментально з можливих розв'язань проблеми. З точки зору логіки, гіпотеза — прийом пізнавальної діяльності людини, форма мислення, що являє собою здогад, тобто, положення, яке тимчасово вважається можливо істинним, поки не встановлена істина. У практичній площині гіпотеза може визначатися як форма розвитку знань, що являє собою обґрунтоване

припущення, висунуте з метою з'ясування властивостей і причин досліджуваних явищ. Як правило, гіпотеза висловлюється на основі ряду спостережень (прикладів), котрі підтверджують її, і тому виглядає правдоподібно.

Література основна: 4, 5, 9, 10, 11

Література додаткова: 5, 6, 9

Лекція 5. Функції музичної освіти

План:

1. Зміст і характеристика функцій музичної освіти.
2. Педагогічні умови оптимізації змісту музичної освіти.
3. Тенденції розвитку сучасної музичної освіти.

Функції музично-освітньої діяльності (за Г.Падалкою): мотиваційно-пізнавальна, культурологічна, пізнавальна, комунікативна, творчо-спонукальна, гедоністична, релаксаційна (психологічна розрядка).

Педагогічні умови оптимізації змісту музичної освіти: орієнтація особистості на збереження та відтворення духовного потенціалу нації; посилення гуманістичної функції освітнього процесу; розвиток мистецької компетентності на основі включення особистості в соціокультурну діяльність.

У музичній освіті останніх років пріоритетними *тенденціями розвитку* стають: гуманізація (полягає в утвердженні людини як найвищої цінності, тобто особистісно орієнтоване навчання, стверджує створення нового зразка музичної освіти, орієнтованої на особистість учня); фундаменталізація (як пріоритет галузей і методів пізнання; забезпечує багатопрофільність, вихід у суміжні сфери, сприйнятливість до інновацій, здатність до продуктивної переробки інформації і творчого пошуку); гуманітаризація (покликана формувати духовність особистості, планетарне мислення, художню картину світу; самовизначення особистості в музичній культурі є стрижневою лінією гуманітаризації); національна спрямованість (полягає в органічному поєднанні музичної освіти з історією і традиціями українського народу, у збереженні і збагаченні національних цінностей); перехід від інформативних форм до активних методів музичного навчання (передбачає використання наукового пошуку, проблемного підходу, мультимедійних технологій, інноваційних моделей, які активізують інтелектуальну діяльність); створення умов для творчої самореалізації учнів (передбачає самоактуалізацію творчого підходу, дає можливість особистості пережити радість творчого досягнення); безперервність музичної освіти (дає змогу постійно поглиблювати підготовку, досягати цілісності і послідовності в музичному навчанні і вихованні); органічне поєднання музичного навчання, виховання і розвитку (сприяє формуванню цілісної, гармонійно розвиненої особистості); відкритість системи музичної освіти.

Сучасні тенденції розвитку вітчизняної музично-педагогічної освіти: 1) усвідомлення того, що основою розвитку суспільства та його економічного добробуту є освіта; 2) оптимізація навчальної діяльності студентів усіх рівнів мистецьких навчальних закладів; 3) запровадженням диференційованого підходу в навчанні; 4) пошук нових подвійних спеціальностей, які формують фахівця нового покоління й дають змогу зайняти пристойне місце в освітньому соціумі; 5) впровадження в освітнє середовище сучасних інформаційно-комунікативних

технологій навчання; 6) доцільність планування підготовки вчителів музичного мистецтва в кожному окремому регіоні; 7) запровадження комерційного навчання, що спричинило певні складнощі щодо набору студентів у мистецькі навчальні заклади.

Література основна: 5, 10, 11.

Література додаткова: 3, 4, 5, 9.

Змістовий модуль 2

«Концепції та системи музичної освіти XIX-XX ст.»

Лекція 6. Розвиток музичної освіти у спадщині діячів української музичної культури кінця XIX – першої половини XX століття

План:

1. Становлення української національної ідеї.
2. Пошук нових методів навчання музики, їх осмислення з позиції орієнтації на розвиток особистості учня.
3. Основні жанри навчально-методичних видань України на рубежі XIX і XX століть.

Становлення української національної ідеї. Активізація української інтелігенції. Проблема особистості, ролі митця в суспільстві, «етично-вдосконалюючої ролі» мистецтва у творчості І.Франка,. Просвітницька спрямованість музичної освіти. Активізація громадсько-мистецького руху в Галичині, діяльність музичних та культурно-освітніх товариств як відображення «кульмінації аматорства» (Л.Кияновська). Дискусія в пресі з приводу напрямів розвитку національного музичного стилю. Поява на рубежі XIX і XX ст. української педагогічної та музичної періодики. Становлення вітчизняної музичної критики теоретичного та історичного музикознавства.

Розвиток ідей музично-естетичного виховання в контексті прогресивної зарубіжної педагогічної думки. Музичне мистецтво як важливий чинник всебічного та гармонійного розвитку особистості. Звернення педагогів до особистісних аспектів музичного навчання та виховання. Пошук вітчизняними педагогами нових методів навчання музики, їх осмислення з позиції орієнтації на розвиток особистості учня. Усвідомлення необхідності індивідуального підходу в процесі навчання. Запровадження в практику музичного виховання терміну «музикальність», існування різних точок зору на зміст цього терміну. Полеміка педагогів стосовно доцільності використання в системі загальної музичної освіти відносної сольмізації, здобуття елементарних знань з теорії музики. Залучення учнів до хорового співу як основного виду музичної діяльності, що забезпечує розвиток музичних здібностей учнів, здобуття необхідних знань про музику. Основні підходи до розв'язання актуальних завдань музичного виховання у педагогічній спадщині М.Лисенка, К.Стеценка, М.Леонтовича, В.Матюка, А.Вахнянина, С.Воробкевича, В.Верховинця та ін.

Поява перших вітчизняних підручників з музики. Основні жанри навчально-методичних видань, які сформувались в Україні на рубежі XIX і XX століть. Становлення української професійної термінології.

Література основна: 1, 3, 4, 6, 9, 11

Література додаткова: 2, 3, 4, 7, 8

Лекція 7. Інтеграційні процеси музичної освіти в Європі в ХХ столітті

План:

1. Педагогічні течії ХХ століття.
2. Провідні системи музичного виховання дітей.
3. Тенденції розвитку європейської освіти ХХ століття

У ХХ столітті терени світової музичної педагогіки стали об'єктом ретельних наукових розвідок. У цей період найбільш плідними педагогічними течіями були «педагогіка культури» - підкреслювала значення присвоєння особистості багатомірової культурної спадщини, та «нове виховання» - джерело «педагогіки вільної експресії», яка підкреслювала роль художньої діяльності у розвитку особистості.

Концепції естетичної педагогіки, беручи свої початки в традиціях європейського гуманізму, маючи своє коріння в постулатах педагогіки вільної експресії, а також педагогіки культури, інтенсивно розроблялись та поглиблювались в багатьох країнах.

На тлі музично-освітнього життя Європи ХХ століття чітко вирізняються постаті З.Кодая та К.Орфа. Системи музичного виховання вищевказаних педагогів мали спільну мету – творчий музично-естетичний розвиток дітей та молоді. Проте, вони різнилися: опором на традиції певного національного фольклору (угорські, німецькі) та мали власні системотворчі елементи (спів, елементарне музикування).

Наприкінці 70-х років ХХ століття серед прибічників художньо-естетичного виховання розгорнулись дискусії, що пізніше відобразились у шкільних реформах, наслідком яких стала інтеграція мистецьких дисциплін на всіх освітніх рівнях. Інтеграційні тенденції в розвитку європейської освіти ХХ століття (особливо мистецької), загострили закономірні суперечності між інтеграцією та диференціацією навчання. Стара, предметно-дисциплінарна побудова навчальних планів уже не відповідала освітній меті – розвитку цілісної особистості.

Аналіз теорії та практики художньо-естетичного виховання різних європейських країн, зокрема Польщі, дав підстави виокремити *три підходи* до вирішення проблеми: 1) *філософсько-культурологічний*, в якому естетичне виховання є елементом взаємодії людини і світу; 2) *комунікативно-інформаційний*, який робить акцент на між людських стосунках і ролі в них творів мистецтва; 3) *гуманістичний*, що зосереджує увагу на внутрішньому світі людини, формуванні її «Я».

Література основна: 2, 3, 4, 6, 9, 11

Література додаткова: 3, 4, 7, 8

Лекція 8. Системи музичної освіти ХХ століття

План:

1. Системи музичної освіти різних країн

Міркування щодо використання фольклору в процесі музично-творчого виховання можна знайти в багатьох працях науковців різних країн.

В.Мішурцева (Чехія) провела роботу з теоретичного обґрунтування критеріїв відбору народної пісенно-ігрової творчості та практичного вивчення багатьох хороводів і пісенних ігор.

На думку *М.Арістово-Журну (Франція)* послідовність музично-творчого виховання дитини багато в чому залежить від репертуару народнопісенної творчості.

Автор праць з дитячого фольклору, упорядник збірників народних пісень, ігор і танців *Беатріса Ландек (США)* вважає, що головне призначення народних ігор і танців – сприяти творчим проявам. Вона класифікує пісенно-ігрову діяльність на ігри-драматизації (play-acting) та ігри-змагання (play-party). Дитина розвивається в ході зображення різних персонажів. Ця серйозна діяльність потребує багатой уяви, діти не повинні стримувати своїх поривів, інтерпретуючи ігри у власній манері.

Видатний громадський діяч, композитор і педагог, автор навчальних програм з музики в Японії *Су Сібатто* на противагу багаторічній американізації дитячої музичної діяльності будує свою концепцію творчого розвитку дітей на традиціях японської національної культури, намагається прищеплювати вихованцям національно-самобутнє музичне мислення. Програма Сібатто проголошує такі цілі: розвиток музичних нахилів і здібностей; виховання і розвиток естетичних почуттів; формування музично-творчих здібностей.

Узагальнюючи досвід Шінічі Судзукі, *Д.Кендалл (США)* наголошує на необхідності раннього музичного розвитку дітей шляхом навчання грі на скрипці. Опору на формування слухових відчуттів, вироблення у дітей зосередженості й самоконтролю також слід вважати закономірними. Формування слухових відчуттів так само є передумовою залучення дітей до музичної творчості. Багато представників американської педагогіки вперто відстоювали ідею невтручання в процес творчого розвитку дитини, різко засуджуючи наслідування дітьми зразка, показаного дорослими, а *Д.Кендалл*, навпаки, всіляко підкреслює його значення.

Видатний канадський композитор і педагог *Р.Шафер* також вважає за доцільне залучати дітей до творчості з раннього віку: розпочинати з розвитку вмінь сприймати звуки навколишнього середовища, створювати музичні звуки, імпровізувати з ними, придумувати музичні мелодії різних настроїв, ритмічних малюнків. Він переконаний, що навчити музичного сприймання можна лише паралельно з музичною експресією — вмінням виражати свої думки, почуття, емоції музичною мовою. Новий підхід до викладання музики, розроблений *Р.Шафером*, знайшов визнання в Канаді, Австралії та в інших країнах. Своєрідність його методики полягає в тому, що гра на музичних інструментах є базисом, який забезпечує розвиток інших компонентів музичної освіти.

Методику виховання творчих виконавських здібностей учнів розробив канадський педагог *Івон Плууде*. Свою методику він назвав “м’юзикабек” (дослівно: “музика – це забава”). Суть її в тому, що учень, набуваючи можливість співати, грати під акомпанемент відомих музикантів, стає начебто рівноправним учасником професійного оркестру, ансамблю, хору. Цього ефекту *Івон Плууде* досяг шляхом комбінації кожної музичної п’єси, вміщеної у підручнику, із записами на магнітофонній касеті повної інструментовки твору, крім партії учня. Він може виконувати під супровід магнітофона класичну, джазову, народну, диско-, рок-музику. Такий підхід до навчання дає можливість дітям побувати в ролі справжнього артиста.

В аспекті музичної творчості саме у процесі навчання грі на фортепіано *Б.Барток* далі розвинув і втілював інструментальну педагогіку прогресивні ідеї *Кодая*.

Інноваційною методикою фортепіанного навчання юних піаністів є “Мікрокосмос” *Бела Бартока*, який складається з шести зошитів. Основна ідея його авторської школи – зв’язок навчання з формуванням музичного мислення, засвоєння сучасної музичної мови на основі народного мистецтва. Спираючись на матеріали фольклору, угорського та сусідніх народів, близького слуховому досвіду дітей Угорщини, *Бела Барток* підводить учнів до розуміння засобів виразності сучасної

музики. Композитор не вдається до прямого цитування фольклорних зразків, а відтворює артистично й вільно народний виконавський стиль.

Література основна: 2, 3, 4

Література додаткова: 3, 5

Лекція 9. Концепції музичної освіти в Україні (II пол. XX - поч. XXI ст.)

План:

1. Розвиток музично-педагогічної думки в Україні (II пол. XX - поч. XXI ст.).
2. Сучасні науково-педагогічні концепції українських учених.

Розвиток музично-педагогічної думки минулих десятиліть сприяв якісним новоутворенням та застосуванню системного підходу до розкриття змісту теорії і практики музично-педагогічної освіти. Українські учені зробили значний крок вперед у розвитку музично-педагогічної думки в Україні, характерними ознаками якої були професійна підготовка студентів вищих навчальних закладів до викладання музики та художньо-естетичного виховання молоді засобами музичного мистецтва. Було створено низку науково-педагогічних *концепцій*: проблема музичного сприймання та його впливу на розвиток культури майбутнього учителя (О.Рудницька); феномен музичного сприймання, обґрунтування художньо-педагогічного спілкування як інтегративного методу формування музичного сприймання (О.Ростовський); формування естетичних відносин засобами музичного мистецтва між вчителями та учнями (Л.Коваль); система формування основ музичної культури молодших школярів у процесі загальної музичної освіти (О.Лобова); обґрунтування предметно-інтегративної моделі загальної мистецької освіти, створення концепції художньо-естетичного виховання молоді (Л.Масол); формування духовного потенціалу особистості як інтегративного явища (О.Олексюк); професійно-педагогічна підготовка вчителів художньої культури (О.Щолокова); обґрунтування методологічних засад, принципів, педагогічних умов, методів, виявлення основних закономірностей викладання мистецьких дисциплін у вищих і середніх навчальних закладах (Г.Падалка); концепція української фортепіанної школи XX століття (Н.Гуральник); розвиток музично-педагогічної в Україні в другій половині XX – на початку XXI століття, пов'язаний зі становленням музично-педагогічних факультетів, на яких здійснювалась професійно-педагогічна підготовка вчителів музики для ЗНЗ (В.Черкасов).

Література основна: 3, 4, 9

Література додаткова: 3, 5

Плани семінарських занять

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 «Методологічні засади теорії та історії музичної освіти»

Семінар 1. Теорія та історія музичної освіти як форма організації наукового знання та навчальна дисципліна

1. Дайте визначення мети та завдань курсу «Теорія та історія музичної освіти».
2. Охарактеризуйте базові поняття курсу.
3. Проаналізуйте аспекти, які вивчає теорія музичної освіти.

Література основна: 4, 5, 10, 11

Література додаткова: 5, 9.

Семінар 2. Характеристика змісту музичної освіти

1. Дайте визначення поняття «зміст музичної освіти».
2. Охарактеризуйте методологічну основу модернізації змісту сучасної мистецької освіти.
3. Дайте характеристику принципів, що покладено в основу музичної освіти.

Література основна: 4, 5, 10, 11

Література додаткова: 5, 9.

Семінар 3. Парадигмальні підходи та принципи теорії музичної освіти

1. Охарактеризуйте сучасні парадигмальні підходи в теорії музичної освіти.
2. Обґрунтуйте принципи теорії музичної освіти.

Література основна: 4, 5, 9, 10, 11

Література додаткова: 5, 6, 9

Семінар 4. Закони і закономірності музичної освіти

1. Дайте визначення поняттю «закон» в теорії музичної освіти. Обґрунтуйте закони узагальнені науковцями.
2. Охарактеризуйте закономірності, які лежать в основі музично-освітнього процесу.

Література основна: 4, 5, 9, 10, 11

Література додаткова: 5, 6, 9

Семінар 5. Функції музичної освіти

1. Дайте характеристику функцій музичної освіти.
2. Обґрунтуйте педагогічні умови оптимізації змісту музичної освіти.
3. Охарактеризуйте сучасні тенденції розвитку вітчизняної музично-педагогічної освіти.

Література основна: 5, 10, 11.

Література додаткова: 3, 4, 5, 9.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

«Концепції та системи музичної освіти XIX-XX ст.»

Семінар 6. Розвиток музичної освіти у спадщині діячів української музичної культури кінця XIX – першої половини XX століття

1. Охарактеризуйте передумови становлення української національної ідеї.
2. З чим пов'язано звернення педагогів до особистісних аспектів музичного навчання та виховання.
3. Поясніть, чому на даному етапі розвитку музичної освіти відбувається залучення учнів до хорового співу як основного виду музичної діяльності?
4. Охарактеризуйте основні підходи до розв'язання актуальних завдань музичного виховання у педагогічній спадщині М.Лисенка, К.Стеценка, М.Леонтовича, В.Матюка, А.Вахнянина, С.Воробкевича, В.Верховинця та ін.

Література основна: 1, 3, 4, 6, 9, 11

Література додаткова: 2, 3, 4, 7, 8

Семінар 7. Інтеграційні напрями музичної освіти в Європі в XX столітті

1. Дайте характеристику педагогічних течій XX століття та визначте передумови їх виникнення.
2. Визначте спільне та відмінне між провідними системами музичного виховання дітей у XX столітті.
3. Охарактеризуйте тенденції розвитку європейської освіти XX століття

Література основна: 2, 3, 4, 6, 9, 11

Література додаткова: 3, 4, 7, 8

Семінар 8. Системи музичної освіти XX століття

1. Розкрийте специфіку класифікації пісенно-ігрової діяльності дітей (за *Беатрісою Ландек (США)*).
2. Визначте, на яких засадах *Су Сібатто* на протипагу багаторічній американізації дитячої музичної діяльності будує свою концепцію творчого розвитку дітей.
3. Поясніть, яким чином узагальнюючи досвід Шінічі Судзукі, *Д.Кендалл (США)* наголошує на необхідності раннього музичного розвитку дітей шляхом навчання гри на скрипці.
4. Охарактеризуйте педагогічні погляди *Р.Шафер* щодо залучення дітей до творчості з раннього віку.
5. Розкрийте особливості методики виховання творчих виконавських здібностей учнів канадського педагога *Івона Плоуде*.

Література основна: 2, 3, 4

Література додаткова: 3, 5

Семінар 9. Концепції музичної освіти в Україні (II пол. XX - поч. XXI ст.)

1. Охарактеризуйте процес розвитку музично-педагогічної думки в Україні (II пол. XX - поч. XXI ст.).
2. Розкрийте специфіку та обґрунтуйте основні положення однієї із сучасних концепцій музичної освіти в Україні (концепція на вибір студента).

Література основна: 3, 4, 9

Література додаткова: 3, 5

5. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максималь на кількість балів	кількість одиниць	максималь на кількість балів
Відвідування лекцій	1	5	5	5	5
Відвідування семінарських занять	1	5	5	5	5
Робота на семінарському занятті	10	5	50	5	50
Виконання завдань для самостійної роботи	5	5	25	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом		-	110		105
Загальний бал – 215 Коефіцієнт – 2,15					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

№	Завдання для самостійної роботи	Л-ра
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 «Методологічні засади теорії та історії музичної освіти»		
Тема 1.	Визначте та охарактеризуйте структурні елементи теорії музичної освіти.	Л.о.– 4, 5, 10, 11 Л.д. – 5, 9.
Тема 2.	Дайте характеристику нормативних документів, що визначають зміст музичної освіти.	Л.о.– 4, 5, 10, 11 Л.д. – 5, 9.
Тема 3.	Охарактеризуйте принципи теорії музичного освіти.	Л.о.– 4, 5, 9, 10, 11 Л.д. – 5, 6, 9
Тема 4.	Розкрийте специфіку процесу розробки гіпотези у науковому педагогічному дослідженні.	Л.о.– 4, 5, 9, 10, 11 Л.д. – 5, 6, 9
Тема 5.	Обґрунтуйте педагогічні умови оптимізації змісту музичної освіти.	Л.о.– 5, 10, 11. Л.д. – 3, 4, 5, 9.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 «Концепції та системи музичної освіти ХІХ-ХХ ст.»		
Тема 6.	Охарактеризуйте основні жанри навчально-методичних видань, які сформувались в Україні на рубежі ХІХ і ХХ століть.	Л.о.– 1, 3, 4, 6, 9, 11 Л.д. – 2, 3, 4, 7,
Тема 7.	Охарактеризуйте три підходи до вирішення проблеми невідповідності предметно-дисциплінарної побудови навчальних планів освітянській меті – розвитку цілісної особистості.	8Л.о.– 2, 3, 4, 6, 9, 11 Л.д. – 3, 4, 7, 8
Тема 8.	Дайте характеристику інноваційної методики фортепіанного навчання юних піаністів “Мікрокосмос” <i>Бела Бартока</i> . У чому полягає основна ідея цієї методики?	Л.о.– 2, 3, 4 Л.д. – 3, 5
Тема 9.	Розкрийте специфіку та обґрунтуйте основні положення однієї із сучасних концепцій музичної освіти в Україні (концепція на вибір студента).	Л.о.– 3, 4, 9 Л.д. – 3, 5

Критерії оцінювання самостійної роботи	К-сть балів
Студент глибоко і обґрунтовано розкриває зміст завдань, точно і повно дає визначення термінів і понять, логічно аналізує та оцінює різноманітні явища у галузі теорії та історії музичної освіти.	5
Студент глибоко і обґрунтовано розкриває зміст завдань, точно і повно дає визначення термінів і понять, логічно аналізує та оцінює різноманітні явища у галузі теорії та історії музичної освіти «без наведення конкретних прикладів».	4
Студент неточно розкриває зміст завдань. Не повною мірою дає визначення термінів і понять. Стиль викладу матеріалу носить репродуктивний характер.	3
Студент неправильно формулює визначення поняття, частково й поверхово обґрунтовує положення. Стиль викладу матеріалу носить репродуктивний характер.	0-2

6.1. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.
 Форма проведення модульного контролю – модульне письмове опитування.

Модульна контрольна робота № 1

Дати відповіді на такі питання:

1. Дайте визначення мети та завдань курсу «Теорія та історія музичної освіти». Охарактеризуйте базові поняття курсу.
2. Обґрунтуйте принципи теорії музичної освіти.
3. Охарактеризуйте закономірності, які лежать в основі музично-освітнього процесу.
4. Дайте характеристику функцій музичної освіти.
5. Охарактеризуйте сучасні тенденції розвитку вітчизняної музично-педагогічної освіти.

Модульна контрольна робота № 2

Дати відповіді на такі питання:

1. Охарактеризуйте передумови становлення української національної ідеї та поясніть, з чим пов'язано звернення педагогів до особистісних аспектів музичного навчання та виховання.
2. Дайте характеристику педагогічних течій ХХ століття та визначте передумови їх виникнення.
3. Охарактеризуйте тенденції розвитку європейської освіти ХХ століття
4. Розкрийте специфіку та обґрунтуйте основні положення однієї із сучасних концепцій музичної освіти в Україні (концепція на вибір студента).
5. Якщо розглядати в історичному плані основні тенденції розвитку теорії та практики музичного навчання і виховання, то яка проблематика залишається незмінною протягом останніх двох із половиною тисячоліть?

Критерії оцінювання модульного контролю

21-25 балів - студент глибоко і обґрунтовано розкриває зміст всіх питань модульної контрольної роботи, точно і повно дає визначення термінів і понять, логічно аналізує та оцінює різноманітні явища у галузі теорії та історії музичної освіти. Виявляє самостійне ставлення до педагогічних ідей, концептуальних положень, підходів та принципів, переконливо аргументує власну позицію. Студент виявляє

сформовану здатність до пошуку та використання додаткових джерел і матеріалів; визначення малодосліджених аспектів у галузі теорії та історії музичної освіти, які є актуальними для розвитку педагогічної науки та розуміння специфіки дисципліни.

16-20 балів - студент обґрунтовує провідні теоретичні положення, класифікує педагогічні ідеї, проявляє власне ставлення до них. Виявляє здатність логічного викладу основних знань та використання засвоєних знань у процесі написання модульної контрольної роботи. Аргументує наведені твердження та висновки, застосовуючи засвоєний теоретичний матеріал. Студент виявляє здатність до пошуку та використання додаткових джерел і матеріалів; визначення малодосліджених аспектів у галузі теорії та історії музичної освіти, які є актуальними для розвитку педагогічної науки та розуміння специфіки дисципліни. При виконанні завдань дотримується принципів та вимог академічної доброчесності.

11-15 балів - студент частково відтворює зміст програмного матеріалу. Фрагментарно висвітлює теоретичні положення, класифікації, концептуальні ідеї, визначає сутність окремих термінів та понять. Нелогічно будує свою відповідь та недостатньо її обґрунтовує. Виявляє поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою, як результат – недостатньо глибоке засвоєння навчального матеріалу та недостатньо розкриті питання модульної контрольної роботи. При виконанні завдань дотримується принципів та вимог академічної доброчесності.

0-10 балів - відповіді студента мають репродуктивний характер. Студент неефективно використовує знання у процесі написання модульної роботи; поверхово викладає програмний матеріал, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Нелогічно будує свою відповідь та недостатньо її обґрунтовує. Студент використовує додаткові джерела і матеріали, запропоновані викладачем; слабо розуміє специфіку дисципліни, має нечіткі уявлення про категоріальний апарат. Пізнавальна діяльність студента характеризується репродуктивним рівнем, неспроможністю самостійного пошуку. При виконанні завдань дотримується принципів та вимог академічної доброчесності.

6.2. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Вивчення курсу "Теорія та історія музичної освіти" закінчується заліком, який виставляється за сумою результатів виконання всіх видів роботи (лекції, семінарські заняття, самостійна робота, МКР).

Максимальна кількість набраних балів становить 100.

6.3. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками.
B	82 – 89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 – 81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 – 74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 – 68 балів	Достатньо – мінімальний можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35 – 59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1 – 34 балів	Незадовільний з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни «Теорія та історія музичної освіти»

Разом: 150 год., лекції – 20 год., семінарські заняття – 20 год., самостійна робота – 100 год., модульний контроль – 10 год.

Модулі	Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2			
Назва модуля	«Методологічні засади теорії музичної освіти»					«Концепції та системи музичної освіти XIX-XX ст.»			
Кількість балів за модуль	110 балів					105 балів			
Теми	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Лекції (10 балів)	Теорія музичної освіти як форма організації наукового знання та навчальна дисципліна (1 бал)	Характеристика змісту музичної освіти (1 бал)	Парадигмальні підходи та принципи теорії музичної освіти (1 бал)	Закони і закономірності музичної освіти (1 бал)	Функції музичної освіти (1 бал)	Розвиток музичної освіти у спадщині діячів української музичної культури кінця XIX- початку XX століття (2 бал)	Інтеграційні напрями музичної освіти в Європі в XX столітті (1 бал)	Системи музичної освіти XX століття (1 бали)	Концепції музичної освіти в Україні (II пол. XX - поч. XXI ст.) (1 бал)
Семінарські заняття (110 балів)	Теорія музичної освіти як форма організації наукового знання та навчальна дисципліна (10+1 бал)	Характеристика змісту музичної освіти (10+1 бал)	Парадигмальні підходи та принципи теорії музичної освіти (10+1 бал)	Закони і закономірності музичної освіти (10+1 бал)	Функції музичної освіти (10+1 бал)	Розвиток музичної освіти у спадщині діячів української музичної культури кінця XIX- початку XX століття (10+1 бал) *2	Інтеграційні напрями музичної освіти в Європі в XX столітті (10+1 бал)	Системи музичної освіти XX століття (10+1 бал)	Концепції музичної освіти в Україні (II пол. XX - поч. XXI ст.) (10+1 бал)
Самостійна робота (45 балів)	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Поточний контроль (50 балів)	Модульний контроль (25 балів)					Модульний контроль (25 балів)			
Загальний бал	215 балів Коефіцієнт: 215 : 100 = 2,15								

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова):

1. **Кияновська Л.** Стилєова еволюція галицької музичної культури XIX-XX ст. Тернопіль, 2000. 339 с.
2. **Масол Л.М.** Загальна мистецька освіта : теорія і практика : монографія / Л. М. Масол. – К. : Промінь, 2006. – 432 с.
3. **Музично-педагогічні системи та концепції XX століття:** підручник / [Ніколаї Г.Ю., Черкасов В.Ф., та ін.]; за заг. ред. канд. пед. наук, проф., Тайнелє Е.З., вид. 2-ге. – Львів: - ЛНУ імені Івана Франка – Харків, 2018. – 433 с.
4. **Олексюк О.М.** Музична педагогіка : навч. посіб. / О. М. Олексюк. – К. : Київ.ун-т ім. Б.Грінченка, 2013. – 248 с.
5. **Падалка Г.М.** Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). / Г.М. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
6. **Проців Л.** Історія музичної педагогіки в Україні: навч. посіб. Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2013. 230 с.
7. **Ростовський О.Я.** Теорія і методика музичної освіти : навч. – метод. посібник / О. Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 640 с.
8. **Рудницька О.П.** Педагогіка: загальна та мистецька: Навчальний посібник / О. П.Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
9. **Черкасов В.Ф.** Музично-педагогічна освіта України на межі двох тисячоліть(1991–2010 рр.). Навч. посібник. – Кіровоград: ТОВ «Імекс-ЛТД», 2011. – 380 с. ISBN 978-966-189-054-0.
10. **Черкасов В.Ф.** Теорія і методика музичної освіти : [підручник] / Володимир Черкасов – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – 528 с.
11. **Шульгіна В.Д.** Українська музична педагогіка: підручник [для студ. вищ. навч. закл.]. – Вид. 2-ге, допов. – К.: ДАКККіМ, 2008. – 263 с. ISBN 978-966-8683-97-8

Додаткова:

1. **Болгарський А. Г.** Деякі аспекти формування художньо-творчих вмінь у майбутнього вчителя музики // Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики: Зб. наукових праць / ред. кол. : Н. В. Гузій (відп. ред.). – К. : УДПУ, 1997. – С. 290 – 293.
2. **Булка Ю.** Музична культура Західної України. *Історія української музики:* в 6-ти томах. К., 1992. Т.4, с. 545-589
3. **Карась Г.** Музична культура української діаспори у світовому часопросторі XX століття: монографія. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. 1164 с.
4. **Корній Л.** Історія української музики. Частина третя. XIX ст. підручник. Київ-Нью-Йорк, 2001. 180 с.

5. **Олексюк О. М., Ткач М. М.** Педагогіка духовного потенціалу особистості : сфера музичного мистецтва : навч. посіб. / О. М. Олексюк, М. М. Ткач. – К. : Знання України, 2004. – 264 с.

6. **Отич О.** Мистецтво у змісті професійної підготовки майбутнього педагога професійного навчання / О. Отич. – Полтава : Інтер Графіка, 2005. – 200 с.

7. **Проців Л.** Музична педагогіка в Україні: зустрічі в історії. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі: науковий журнал.* К.: Київ ун-т ім. Б.Грінченка, 2017. № 2. С.73-77.

8. **Проців Л.** Становлення фахової музичної педагогіки в Галичині. *Наукові записки ДТПУ імені Володимира Гнатюка.* Серія: Педагогіка. Тернопіль, 2001. №2. С. 32-37

9. **Ростовський О. Я.** Музична педагогіка. Навчальні програми, методичні рекомендації та матеріали: навч. посібник / О. Я. Ростовський. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2008. – 191 с.

9. Додаткові ресурси

Інтернет джерела:

1. Падалка Г. М. Музична педагогіка [Електронний ресурс] : [Курс лекцій з актуальних проблем викладання музичних дисциплін в системі педагогічної освіти.] / Г. М. Падалка. – Київ. – Електрон. [Дані](#). –Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/1242958/>

2. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі [Електронний ресурс] : [підручник.] / О. Я. Ростовський. – Електрон. [Дані](#). – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/938464/>

3. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти [Електронний ресурс] : [навч. – метод. посібник.] / О. Я. Ростовський. – Електрон. [Дані](#). – Режим доступу : <http://www.dk-books.com/upload/iblock/463/46363f45b4693172713f6dd6e16f7d2d.pdf>

4. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти [Електронний ресурс] : [підручник] / В. Ф. Черкасов. –Електрон. [Дані](#). Режим доступу : https://bohdan-books.com/userfiles/file/books/lib_file_197604469.pdf